کد خبر: ۲۸۳۵۷۹
چهارشنبه ۲۲ اردیبهشت ۱۴۰۰ ۱۳:۲۰

# تحلیل وضعیت کلان فرهنگ کشور

مرکز مطالعات راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی در پژوهشی به تحلیل وضعیت کلان فرهنگ کشور پرداخته است. در مطلب حاضر مهم‌ترین نکات این پژوهش آمده. این پژوهش در سال ۱۳۸۹ انجام شده است.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که دولتی بودن رسانه‌های کشور و بی‌اعتمادی مردم به رسانه‌های داخلی، توسعه نامتوازن، تراکم و تعمیق شکاف‌های اجتماعی ازجمله شکاف قومی، شکاف مذهبی و شکاف نسلی، آسیب‌پذیری ایران در قبال اختلاف مذهبی سنی و شیعه و برخورد سیاسی، غیرعلمی و تبلیغاتی با مفاهیم ازجمله ضعف‌ها و چالش‌های اصلی کشور برای مقابله و مواجه با تهاجم فرهنگی بیگانگان و دشمنان است.

طبق یافته‌های این تحقیق، پایین بودن اثربخشی و کارایی درونی نظام آموزشی و به‌تبع آن اتلاف منابع، ناهماهنگی پژوهش‌های دانشگاهی با نیازهای تحقیق و توسعه کشور، پایین بودن ضریب نفوذ فناوری‌های نوین در همه شئون آموزش‌وپرورش، توسعه ناهماهنگ و نامتوازن مؤسسات آموزش عالی در بخش غیردولتی و تأثیرات نامطلوب آن بر آموزش عالی دولتی، فقدان سیستم تعاملی بین آموزش، پژوهش و فناوری، فقدان شاخص‌های جامع نظام آموزش عالی، سطحی و شکلی بودن معیارهای ارزیابی پژوهش کشور و اتکا صرف به شاخص تعداد مقالات و درنهایت کمبود دوره‌های مؤثر در پژوهش دانشگاهی مانند دوره پسادکتری مهم‌ترین ضعف‌های نظام آموزشی کشور محسوب می‌شوند.

ارزیابی این پژوهش از وضعیت نهادهای فرهنگی کشور حکایت از آن دارد که تعدد مراکز تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری در حوزه امور فرهنگی و دینی کشور، نبود روابط نظام‌مند و هماهنگی تعریف‌شده بین سازمان‌های فرهنگی و دینی، عدم کارایی روش‌های شورایی در ایجاد هماهنگی‌های بین سازمانی، تداخل وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری، میل به فعالیت‌های انفرادی و عدم تمایل به اجرای اقدامات مشترک، فقدان مکانیسم‌های نظارتی کارآمد و درنهایت ناتوانی مدیریت فرهنگی و دینی کشور در رابطه با تقویت نقش مشارکتی نهادهای مردمی چالش‌ها و معضلات اصلی نهادهای فرهنگی در کشور هستند.

مهم‌ترین چالش‌ها در حوزه هویت در کشوری میزان پایین تعلق‌خاطر به تاریخ ایران به‌ویژه در میان نوجوانان و دانش آموزان، وجود نوعی دوگانگی در دین‌داری مردم (اعتقادات و تجربه دینی در سطح بالا ازیک‌طرف و پایبندی کمتر به شرعیات از طرف دیگر)، سیر نزولی پایبندی به نماز، روزه و قرائت قرآن طی سال‌های اخیر، نگرش منفی جوانان به مشی دنیا گرایانه روحانیت، خارج شدن گفتمان قوم‌گرایی از انحصار نخبگان قومی و سیاسی و سرایت آن به اقشار میانی (دانشجویان و تحصیل‌کردگان)، تغییر نقطه تمرکز گفتمان‌های قومی از مطالبات ناظر به توزیع منابع کمیاب به مطالبات هویتی و بروز نوعی گرایش گزینش گرایانه و غیرتعبدی به دین‌داری به‌ویژه در میان جوانان و تحصیل‌کردگان است.

بر اساس نتایج این پژوهش سن روسپیان پایین بوده و تراکم ایشان در زیر سن ۲۵ سال است. جمع‌بندی نتایج تحقیقات به‌خوبی نشان می‌دهد که اکثر افراد موردمطالعه در دوران نوجوانی به روسپیگری روی آورده‌اند.

بخش عمده‌ای از افراد جامعه، فساد اداری را در کشور رایج می‌دانند. این امر به‌ویژه در سازمان‌ها و اداراتی که ارتباط مالی و پولی با مردم دارند نظیر شهرداری‌ها، گمرک و اداره مالیات، بیشتر نمود دارد. علاوه بر این، افراد جامعه (موردمطالعه) اعتقاد دارند که سازمان‌ها و ادارات کنترلی نظیر پلیس راهنمایی و رانندگی و دستگاه قضایی نیز دارای فساد هستند. به‌طوری‌که نزدیک به نیمی از آنها بر این اعتقادند که پلیس راهنمایی و رانندگی با رشوه سروکار دارد. این نسبت برای دستگاه قضایی نزدیک به ۷۰ درصد گزارش‌شده است.

عدم شکل‌گیری تشکل‌های مردم‌نهاد جدید متناسب با زندگی امروزی، فقدان آمارهای متقن در خصوص آسیب‌های اجتماعی در ایران، بخشی دیدن انواع آسیب‌های اجتماعی، فرسایش سرمایه‌های اجتماعی سنتی و جای‌گیر نشدن سرمایه‌های اجتماعی جدید در کنار ضعف نظام مدیریت پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی مهم‌ترین چالش‌های انسجام اجتماعی در ایران محسوب می‌شوند.

مهم‌ترین آسیب‌های حوزه خانواده در مبنای نتایج این پژوهش، ظهور بحران‌های نقشی یا به‌عبارت‌دیگر تقابل میان نقش‌های سنتی و نقش‌های مدرن در میان اعضای خانواده، تغییر ساختار اقتدار در خانواده‌ها، بروز شکاف‌های نسلی در خانواده‌ها در اثر سرعت تغییرات اجتماعی در کشور و تغییر الگوها و گروه‌های مرجع جوانان هستند. همچنین نتایج این پژوهش به افزایش تجرد و عدم تربیت صحیح اقتصادی و جنسی فرزندان در خانواده به‌عنوان چالش‌های در این حوزه اشاره دارد.

بیشترین سایت‌های اینترنتی پرمراجعهٔ فارسی‌زبان برحسب نوع به ترتیب، خبری (۴۴ درصد)، خدماتی (۲۶ درصد) و تفریحی (۱۸ درصد)، برحسب موضوع به ترتیب فرهنگی (۵۲ درصد)، سیاسی (۲۸ درصد) و اجتماعی (۶ درصد) است. مهم‌ترین ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهایی که از طریق سایت‌های اینترنتی پرمراجعهٔ فارسی‌زبان ترویج‌شده عبارت‌اند از: مردم‌سالاری (حدود ۲۳ درصد)، استقلال سیاسی و تفریحات سالم (هرکدام حدود ۱۸ درصد) و مردم‌سالاری دینی (حدود ۱۴ درصد) و مهم‌ترین جریان‌های فرهنگی ترویج‌شده به ترتیب، غرب‌گرایی (۳۴ درصد)، اسلام‌گرایی (۱۸ درصد)، لیبرالیسم فرهنگی و لیبرالیسم سیاسی (هرکدام ۱۰ درصد) است.

اکثریت قابل‌توجهی از مردم (به‌ویژه در تهران) مالکیت و بهره‌برداری از تجهیزات ماهواره‌ای را بسته به تصمیم شخصی و از مصادیق آزادی‌های فردی خود می‌دانند. نظرسنجی جدید صداوسیما نشان می‌دهد که مخاطبان ماهواره در تهران طی سال ۱۳۸۸ افزایش معناداری پیداکرده‌اند. طبق این نظرسنجی سال گذشته ۳۵ درصد و امسال ۴۵.۴ درصد از مردم تهران بیننده ماهواره هستند که نسبت به سال گذشته ۱۰ درصد رشد پیداکرده‌اند.